

1945 Thorfin Hegness forteller

Thorfin Hegness var med å starte *Hebos* på Prestmoen i Stjørdal. Han var født den 3. desember 1915, og døde den 21. januar 1992. Han ble gift i 1947 med Ruth, født Aspnes i Snåsa. De ble foreldre til Brit i november 1948. Brit bor i dag i Ålesund. Hun er utdannet fysioterapeut og har spesialiserte seg innen psykiatrisk- og psykosomatisk fysioterapi. I forbindelse med en artikkel om *Hebos*, kom jeg over ”livet” til Thorfin Hegness, og tok initiativet ovenfor familien for å få tak i hans egne ord.

Det som her følger er ordrett Thorfin Hegness sin egen skriftlige nedtegnelse gjort den 30. juni i 1945 hva gjelder hans opplevelse under krigen. Det er direkte avskrift fra hans originalnotater, hans egne ord – hans egne tanker. Dette var hans måte å skrive og ordlegge seg på (ortografien og setningsstrukturen er uforandret, en ren kopi):

Jeg ble arrestert den 22. desember 1943 utenfor firmaet Albert E. Olsen i Fjordgaten, Trondheim. Omtrent ti minutter etter at jeg ble arrestert lå jeg bundet på en divan i Bandeklosteret i kjelleren i Jonsvannsveien, - Rinnans residens. Behandlingen tok til med en gang, og fortsatte lenge uten noen som helst forhør. Ble avkledd sko og strømper og bundet på hender og føtter og lagt i strekk på divanen. For at mine skrik ikke skulle høres for langt, ble det om en stund puttet en knebel i munnen på meg. Rinnan sa straks jeg kom inn at nå er du kommet til det eneste stedet i Trondheim som det snakkes sant. Så spurte han om jeg visste hvem han var. Jeg la ikke skjul på det og sa at tok jeg ikke feil så var det den beryktede Henry Rinnan. Han sa at det var riktig gjettet, og at det skulle jeg få smake. Salberg Hamrum som ble ”arrestert” sammen med meg, ble som en dekkhandling bundet og ført til et annet rom. Jeg tok da til å skjønne hva for en kar han var. Så tok behandlingen til. Den foregikk på den måten at fire menn stod rundt meg på divanen og slo. To stykker hadde stålfjærer (totenschlägere) og en hadde noe som lignet en oksepeis. Den fjerde hadde et dobbelt tau med mange knuter på som han slo av all kraft med under føttene. Han greidde å slå brist i et ben i gelenken på min venstre fot. Dessuten slo han av en negl på min høyre fot. Føttene hovnet snart opp og ble som to stokker, og dessuten ble de bare såra. Jeg har enda arr som er synlig. Og dessuten, på grunn av bristen i benet, er risten blitt høyere på min venstre fot, da jeg i månedene etter fikk verken ro eller pleie - så det fikk gro. Jeg hadde vondt i benet 7 – 8 måneder etter, og enda er det ondt i det når jeg har anstrengt føttene. Dr. Lange så på foten min på Falstad i april 44. Den var da enda meget hoven.

Dessuten fikk jeg slått løst ei nyre. Urinen var bare blod en ukens tid etter. Og så ble jeg gjentatte ganger slått i skrittet. Hele kroppen ble etterpå aldeles svart fra ryggen og til under føttene. Jeg tror det var totenschlägerne som rev opp skinnet slik at det kom blod under skinnet på hele underkroppen. Alle disse slagene ødela nervene i føttene, så jeg fikk ikke sove skikkelig på over et halvt år. Hadde så ondt i føttene at jeg våknet omtrent hver halvtime. Når jeg endelig kom til Falstad fire måneder etter, fikk jeg sovemedisin av dr. Lange. Nervene i føttene er enda ikke bra, for når jeg har hatt litt anstrengelse, er det ondt i dem om nettene. Hvor mange ganger jeg besvimte under behandlingen vet jeg ikke, og kastet opp gjorde jeg alt

i ett. Det hadde og sine vanskeligheter på grunn av knebelen. Avføringen ble og "banket" ut av meg. Før knebelen ble satt inn, ba jeg om flere ganger at de heller fikk skyte meg straks.

Hvem alle var, som utførte torturen - vet jeg ikke, men Dolmen var med og var meget aktiv. Hvem som var med skulle Rinnan vite. Dolmen var en riktig djevel til å slå. Han sa at en av mine "landsmenn" hadde nylig skutt ham i maven, under et attentat mot Rinnan. Jeg hadde inntrykk av at det var det attentatet de alle skulle hevne. Rinnan sa at han var riktig kry over at saksfører Lyng i legasjonen i Stockholm hadde vist ham sånn oppmerksomhet. Hvem de tre andre var som holdt på samtidig med Dolmen - vet jeg ikke. Per Vik fra Trondheim var der oppe, men kan ikke si med sikkerhet, da jeg ikke var riktig klar til alle tider, og da det nu er så lenge siden. Men Grande var med som femtemann og slo i hodet, ga ørefiker m.m. Rinnan selv la ikke hånd på meg, men stod og kommanderte. Han ga iblant slike ordrer: "Gi ham mer inn til gangs". Rinnan hadde et sadistisk djevlesk smil i øynene når han stod og kommanderte. Det så ut som om det var hans største nytelse. Han gjorde små turer til et annet rom iblant, antagelig for å drikke mer. Men jeg kan ikke si han var noe beruset. Hvor lenge behandlingen stod på er jeg ikke klar over, da jeg besvimte så mange ganger, men jeg var i klosteret i ett og ett halvt døgn.

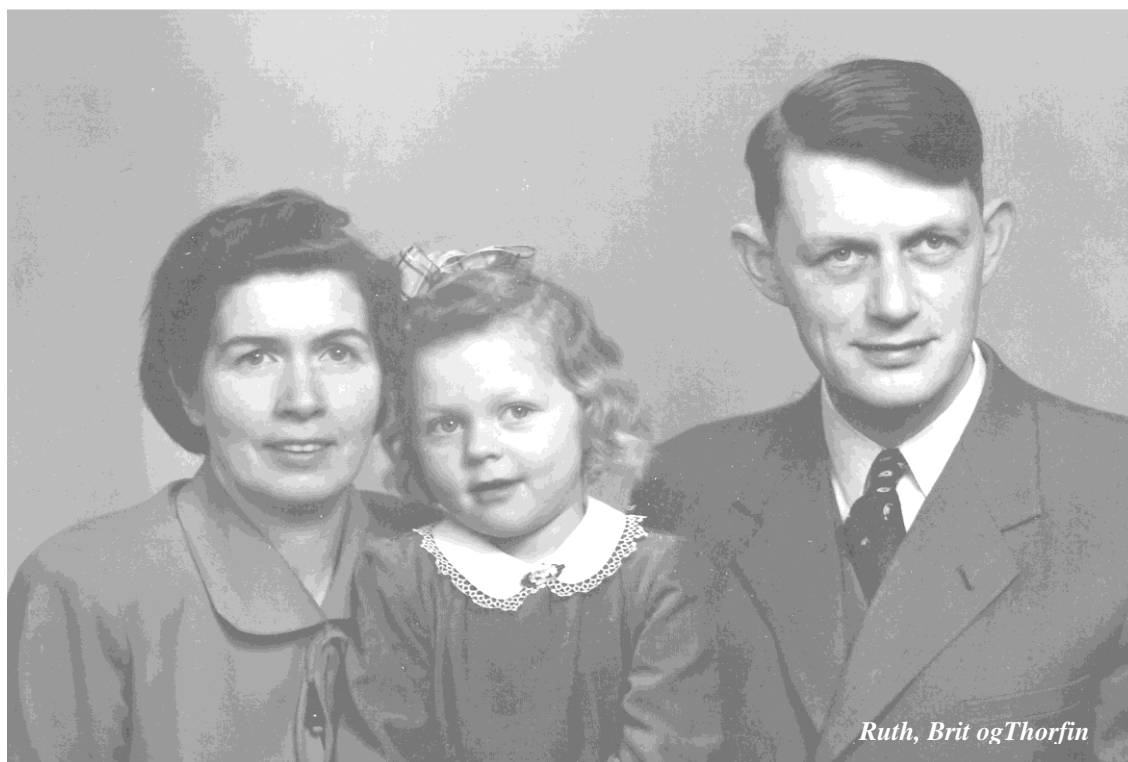

Thorfin Hegness i 1942

En gang spurte Rinnan om jeg husket de elleve kommunistene som ble skutt samme høst (Værdal m.fl). Det var han som hadde æren av at det ble tatt livet av dem, sa han og frydet seg. De var harde de og, men de ble mjuke, men så såg de ut etter behandlingen og ja, - fortalte han med stolthet. Per Vik kjente jeg igjen tilfeldigvis under et besøk på Vollan nu en dag. Om han var med i tortureringen husker jeg ikke, men jeg så ham der oppe. Jeg kjente ham igjen på hans arrete hud i ansiktet. En kvinne var der oppe. Etter beskrivelsen av henne som jeg ga til "Pus Dundas", fikk jeg rede på at det måtte være frk. Kleve. Men det kan jeg

ikke si med sikkerhet da jeg ikke er konfrontert med henne. Men jeg er aldeles sikker på at jeg skal huske henne igjen. Per Vik sa han kjente meg ikke, og hadde ikke hørt navnet, men etter en stunds eksaminasjon kom han til å huske meg meget godt. Han fortalte at han en gang ble sendt i et annet rom, av Rinnan, for å hente noe pulver. Pulveret ble hatt i et glass brennevin som ble gitt meg, fortalte Vik. Jeg var antagelig i den tilstand da, at jeg slukte alt etter alle brekninger. Hva det var i pulveret sier Vik at han ikke vet, men var mulig det var noe for å få ofrene til å snakke ut ubevist. Grande fortalte at jeg skulle få føle at sårene på føttene gjorde godt. De skulle ta saltvann å ha på sårene og så slå. Om det ble gjort kan jeg ikke si, da alt var som en tåke iblant. Etter det verste var over, ble jeg plassert i lenestolen ved peisen, og en grotesk utskåret hodefigur plassert på divanen hvor jeg hadde ligget. Så begynte de alle med øvelsesskyting med revolver så tomhylsene sang rundt ørene på meg. Figuren var da målet for skytingen. Det skulle antagelig være nervekrig mot meg. Men jeg var da så sløv at jeg tror ikke alt virket etter hensikten. Dessuten hadde jeg stadig brekninger og besvimelser.

Jeg ble fraktet derfra og til Vollan like før midnatt 23/12. Jeg kunne da ikke gå selv, men hang over skuldrene på to tyske gestapister både til og fra bilen. Føttene var da så hovne at jeg ikke fikk dem helt ned i skoene. Når jeg kom til Vollan ble jeg kommandert til å stå oppreist i vaktrommet. Det kostet meg de kraftigste anstrengelser og pinsler, men besvimte omsider og våknet med at jeg lå i gulvet. Jeg ble hentet hos Rinnan av tyske gestapister. Jeg ble båret inn i brakka til celle 23, og slengt på brisken. Et tynt ullteppe var alt jeg fikk til å holde ute vinterkulden med. Hadde brekninger i mange dager etter, og smakte ikke mat før sist i jula, en uke etter. Dessuten ble jeg lenket på hendene og bundet med tau på føttene. Slik satt jeg i en måned. Da ble jeg flyttet til en av de såkalte dødsceller i annen etasje i murbygningen, til celle 20.

Under et forhør på Vollan i den tiden, ble jeg slått kraftig i ansiktet av Dragass og Weiss (se side.....). Under slagene ble jeg av Dragass befalt til å ta hendene vekk fra ansiktet. Dragass skulle som vanlig lage "hakkemat" og "pannekaker" av sine offer.

I murhuset satt jeg fra 24/1 til 17/3 da jeg ble overflyttet til cellegangen på Falstad. I murhuset ble jeg kvitt lenkene på hendene og tauet på føttene, men fikk fallskjermsnorer bundet om hendene i stedet. Jeg ble gjort oppmerksom på at snorene var av engelsk opprinnelse. (Så kom Hegness til Grini)

I august ble jeg sendt opp fra Grini til Misjonshotellet til det åttende og siste forhøret. Det forløp uten noen mishandlinger. Dragas og Weiss foretok forhørene. Etterpå satt jeg på Vollan en uke for så å bli sendt tilbake til Grini hvor jeg var til kapitulasjonen. Det er antagelig det at jeg skulle tilbake til Trondheim til nytt forhør som reddet meg fra Tyskland. Jeg skulle så til Tyskland 3.juli 44, men ble kalt tilbake. Til de etterfølgende sender ble jeg aldri oppropt. Jeg satt inne sammenhengende fra 22/12-43 til kapitulasjonen, derav akkurat 5 mnd på enecelle.

Rinnan tok alt jeg hadde på meg av verdier når jeg ble arrestert. 300.- kr, brennevinskort, en del rasjoneringskort og forskjellige verdipapirer. Dessuten en kostbar amerikansk skrueblyant, en ryggsekk med diverse innhold: klær, sko, en del mat, hatt, samt en del julegaver m.m

Så langt Hegnes egne ord skrevet i 1945. Om motstandsbevegelsen i Stjørdalen generelt og Thorfin Hegness sin arrestasjon spesielt, henvises til *Okkupasjonsår* bind II, blant annet side 373.

Brit Hegness, datter til Thorfin

Thorfin Hegness sine krigsopplevelser begynte faktisk med beleiringen av Hegra festning. Etter arbeidsleieren på Berkåk kom han tilbake til Stjørdal i juni 1940. Thorfin kom etter hvert med i Milorg. Som hans eget vitnesbyrd tilsier, ble han arrestert av Rinnanbanden den 22.desember 1943.

I 1977 uttaler Hegness til Stjørdalens Blad hvordan det var å bli torturert: ”*Det kunne selvfølgelig holde hardt mange ganger, og det var mange som ikke sto ut presset. For eksempel husker jeg en ung gutt som kastet seg ut fra fjerde etasje i Misjonshotellet. Han merket neppe noen smerte akkurat da, han var sikkert så omtåket av det han hadde gjennomgått. Det var særlig i de såkalte dødscellene at det psykiske presset var enormt, aldri visste en om en skulle få oppleve neste solnedgang. I en av disse cellene stod skrevet noen linjer på den kalkede veggen, de var en dødsdømt's siste hilsen:*

*Du skal ikke dø under lidelsens sverd,
men leve og vokse mot rikere verd.
Da er ditt bleke åsyn blitt et flammende bål,
da er ditt søkende hjerte nådd lidelsens mål.*

Disse få linjer skrevet av en ukjent fangevenn, kanskje som en siste hilsen til det han måtte forlate, ble en stor hjelper i nøden for mitt vedkommende. En beslutning og et håp om ikke å bryte sammen hva som enn måtte komme. Jeg har så mye å takke denne ukjente skribenten for, og etter at jeg i

En bitte-liten kortstokk Thorfin laget på cella mens han ventet....

tankene hadde tatt avskjed med slekt og venner, ble ikke tanken på døden så skremmende som en skulle tro”.

Thorfin Hegness unngikk å bli sendt til Tyskland. Han ble sittende på Grini i lag med om lag 5 000 andre fanger. Det som han husker best fra oppholdet på Grini, var da han og hans medfanger tok avskjed med tre værelseskamerater som ble dødsdømte og ført ut i Trandumskogen og skutt en sommernatt i 44. De tre var studenter, omkring 20 år gamle: Kay Christiansen, Kjell Koren og Thomas Trægde. Thorfin sa det slik i mars 1977: ”Vi gråt, men de smilte til oss med ønske om at vi måtte overleve og skape en bedre verden. Det siste jeg husker før de ble ført bort, er at en av våre medfanger, Alf Erikstad fra Kristiansand, sang: ”Norge, mitt Norge” – som en siste hilsen fra oss. Merkelig nok grep ikke tyskerne forstyrrende inn i avskjeden”.

Thorfin Hegness